

MACIEJ RUDNICKI

WYBRANE PROBLEMY PRAWNE ORGANIZACJI I FUNKCJONOWANIA SPÓŁKI AKCYJNEJ

Spółka akcyjna w praktyce rodzi szereg problemów prawno-organizacyjnych. Spółka akcyjna będąca spółką kapitałową jest podmiotem bardziej sformalizowanym niż spółka z o.o. Nazywana jest „najbardziej kapitałową spółką kapitałową”. W przeciwieństwie bowiem do spółki z o.o. w zasadzie nie występują już w niej charakterystyczne cechy dla spółek osobowych. Instytucjonalna rola wspólników jest w tej spółce mniejsza niż w spółce z o.o. Wszystkie podstawowe funkcje zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz spółki akcyjnej wykonują jej organy.

Spółka akcyjna jest strukturą organizacyjną dogodną dla prowadzenia działalności w wielkich rozmiarach, dzięki m.in. przewidzianym przez prawo sposobom zbierania kapitału od wielu podmiotów.

Prawo niejednokrotnie wskazuje spółkę akcyjną jako w zasadzie wyłączną formę prowadzenia określonej działalności. Tak jest np. w przypadku działalności bankowej (art. 12 prawa bankowego) i ubezpieczeniowej (art. 11 *Ustawy o działalności ubezpieczeniowej*; co do towarzystw emerytalnych – patrz art. 27 i następne ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych). Patrz także art. 3 *Ustawy o narodowych funduszach inwestycyjnych i ich prywatyzacji* oraz art. 26 *Ustawy o radiofonii i telewizji*. W nauce prawa można usłyszeć zarzut, że nastąpiło swego rodzaju rozmnożenie podtypów spółek akcyjnych. Ustawy, które wskazują spółkę akcyjną jako formę prowadzenia danej działalności, niejednokrotnie bowiem wprowadzają specyficzne zasady organizacji czy funkcjonowania tych spółek.

I. POWSTANIE SPÓŁKI AKCYJNEJ

1. Uwagi ogólne

Aby powstała spółka akcyjna, musi nastąpić:

- a) zawiązanie spółki, w tym podpisanie statutu przez założycieli;
- b) wniesienie przez akcjonariuszy wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego;
- c) ustanowienie zarządu i rady nadzorczej;
- d) wpis do rejestru.

Spółkę akcyjną może zawiązać jedna albo więcej osób. Może więc być tzw. pierwotną jednoosobową spółką akcyjną. Także jednoosobowa spółka akcyjna może zawiązać inną jednoosobową spółkę akcyjną. Jedynie jednoosobowa spółka z o.o. nie może utworzyć jednoosobowej spółki akcyjnej. Ustawodawca w Kodeksie spółek handlowych znacznie rozszerzył więc krąg osób, które mogą zakładać tzw. pierwotne jednoosobowe spółki akcyjne. Podobnie jak w przypadku jednoosobowej spółki z o.o., także w przypadku jednoosobowej spółki akcyjnej ustawodawca wprowadził specjalne regulacje mające zabezpieczyć przed nadużyciem tej konstrukcji prawnej.

Osoby, które podpisały statut, są założycielami spółki. Założyciele nie muszą zostać jednak akcjonariuszami. Pełnią oni obowiązki związane z założeniem spółki do momentu powołania zarządu.

Statut spółki akcyjnej jest odpowiednikiem umowy założycielskiej w spółce z o.o. Powinien on być pod rygorem nieważności sporządzony w formie aktu notarialnego.

Statut spółki powinien określać:

- firmę spółki,
- przedmiot działalności spółki,
- czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony,
- wysokość kapitału akcyjnego oraz kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem na pokrycie tego kapitału,
- wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela,
- liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów,
- nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli,
- liczbę członków zarządu i rady nadzorczej albo co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej,

- co najmniej przybliżoną wielkość kosztów poniesionych lub obciążających spółkę w związku z jej utworzeniem, ustaloną na dzień zawiązania spółki,
- pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza „Monitorem Sądowym i Gospodarczym”.

Tylko w Statucie spółki mogą być również uregulowane następujące kwestie:

- liczba i rodzaj tytułów uczestnictwa w zysku lub w podziale majątku spółki oraz związanych z nimi praw,
- wszelkie związane z akcjami obowiązki świadczenia na rzecz spółki poza obowiązkiem wpłacenia należności za akcje,
- warunki i sposoby umorzenia akcji,
- ograniczenia zbywalności akcji,
- uprawnienia osobiste przyznane akcjonariuszom, o których mowa w art. 354.

Szereg przepisów Kodeksu spółek handlowych regulujących spółkę akcyjną ma charakter względnie obowiązujący. Oznacza to, że wspólnicy inaczej mogą pewne kwestie w spółce uregulować. Ustawodawca wyraźnie wskazuje, że niedopuszczalne są postanowienia w Statucie, które byłyby sprzeczne z przepisami bezwzględnie obowiązującymi, z naturą spółki akcyjnej lub dobrymi obyczajami. Te trzy czynniki ograniczają swobodę umów spółki akcyjnej (art. 304, § 4).

Jednakże w spółce akcyjnej wspólnicy są zobowiązani w momencie jej powstania oprócz podpisania Statutu jeszcze podpisać oświadczenia wyrażające zgodę na:

- zawiązanie spółki akcyjnej i brzmienie Statutu,
- objęcie akcji przez jedynego założyciela albo założycieli lub łącznie z osobami trzecimi.

Oświadczenia te powinny być pod rygorem nieważności wyrażone w jednym lub kilku aktach notarialnych (art. 313). W aktach tych należy wymienić w szczególności:

- osoby obejmujące akcje,
- liczbę i rodzaj akcji objętych przez każdą z nich,
- wartość nominalną i cenę emisyjną akcji oraz terminy wpłat.

W aktach tych należy również stwierdzić dokonanie wyboru pierwszych organów spółki.

Wymóg sporządzenia Statutu oraz złożenia wskazanych oświadczeń w formie aktu notarialnego powoduje oczywiście konieczność uiszczenia opłaty

notarialnej. Powstaje także obowiązek uiszczenia podatku od czynności cywilnoprawnej, jaką jest Statut¹.

2. Firma

Firma spółki akcyjnej może być obrana dowolnie. Może więc to być zarówno firma osobowa, rzeczowa, mieszana, jak i fantazyjna. Musi jednak zawierać dodatkowe oznaczenie „spółka akcyjna”, zamieszczone na końcu. Ustawodawca wyjaśnia, potwierdzając dotychczasową praktykę i orzecznictwo, że to dodatkowe oznaczenie może być pisane w formie skrótu „S.A.”.

3. Kapitał zakładowy

Kapitał zakładowy powinien wynosić co najmniej 500 000 zł. Wartość nominalna akcji nie może być niższa niż 1 zł.

W kodeksie spółek ustawodawca wprowadził możliwość widełkowego ustalania wysokości kapitału zakładowego (art. 310 § 2). Polega to na tym, że statut spółki może określać minimalną lub maksymalną wysokość kapitału zakładowego. Oczywiście ta minimalna wartość nie może być niższa niż 500 000 zł. W takim przypadkuowiązanie spółki następuje z chwilą objęcia przez akcjonariuszy takiej liczby akcji, których łączna wartość nominalna jest równa co najmniej minimalnej wartości kapitału zakładowego określonej w statucie oraz złożenia przez zarząd, przed zgłoszeniem spółki do rejestru, oświadczenia w formie aktu notarialnego o wysokości objętego kapitału zakładowego. Akt notarialny, zawierający oświadczenie zarządu, powinien zawierać postanowienie o dookreśleniu wysokości kapitału zakładowego w statucie. Ta dookreślona wysokość wskazuje ostatecznie wartość kapitału zakładowego spółki².

4. Wkłady do spółki

Akcje mogą być nabywane za wkłady pieniężne i niepieniężne (aporty). Akcje nie mogą być obejmowane po cenie niższej od ich wartości nominalnej. Jednak przed zarejestrowaniem spółki nie musi być pokryty cały kapitał zakładowy, w przeciwieństwie do spółki z o.o. I tak akcje obejmowane za wkłady pieniężne powinny być opłacone przed zarejestrowaniem spółki co

¹ Zob. J. Frąckowiak, A. Kidyba, K. Kruczalak, W. Opalski, W. Popiołek, W. Pyziół, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 451-458.

² Tamże, s. 459-465.

najmniej w jednej czwartej ich wartości nominalnej. Podobnie gdy akcje są obejmowane wyłącznie za wkłady niepieniężne albo za wkłady niepieniężne i pieniężne, wówczas kapitał zakładowy powinien być pokryty przed zarejestrowaniem co najmniej w jednej czwartej jego wartości (art. 309 § 3 i 4). Akcje obejmowane za wkłady niepieniężne powinny być pokryte w całości nie później niż przed upływem roku po zarejestrowaniu, innymi słowy, do tego momentu należy wnieść aporty do spółki.

Jeżeli przed zarejestrowaniem spółki pokryto tylko część kapitału zakładowego, zarząd powinien zgłosić do sądu rejestrowego wniesienie każdego dalszego wkładu na kapitał zakładowy.

Ustawodawca wprowadza szereg wymogów, jakich należy dopełnić, jeżeli do spółki są wnoszone aporty.

Jeżeli akcjonariusze w zamian za akcje wnoszą wkłady niepieniężne (aporty), albo gdy dla spółki przed zarejestrowaniem ma być nabyte jakiekolwiek mienie na podstawie innych czynności prawnych, należy w akcie lub w aktach notarialnych, o których mowa w art. 313, wymienić osoby wnoszące wkłady lub zbywców nabywanego mienia, przedmiot wkładu lub nabywanego mienia oraz rodzaj i wysokość wynagrodzenia lub zapłaty.

Ponadto, jeżeli przewidziane są wkłady niepieniężne, albo spółka nabywa mienie lub dokonuje zapłaty wynagrodzenia za usługi świadczone przy jej powstaniu, założyciele sporządzają pisemne sprawozdanie (art. 311). Sprawozdanie powinno m.in. opisywać przedmiot wkładu, rodzaj i liczbę wydawanych w zamian akcji i innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki, a także wskazywać na zastosowaną metodę wyceny wkładów. W sprawozdaniu należy także umotywić zamierzone transakcje, w tym również objęcie akcji za wkłady niepieniężne i wysokość przyznanego wynagrodzenia lub zapłaty. Jeżeli aportem jest przedsiębiorstwo, sprawozdanie powinno zawierać sprawozdania finansowe dotyczące tego przedsiębiorstwa za okres ostatnich dwóch lat obrotowych. Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzono przez okres krótszy niż dwa lata, sprawozdanie założycieli powinno obejmować cały okres działalności. Jak zostało poprzednio wskazane w rozdziale poświęconym spółce z o.o., przedsiębiorstwo może być tylko wtedy przedmiotem wkładu, gdy jego wartość jest dodatnia. Wartość przedsiębiorstwa jest przedstawiana właśnie w jego sprawozdaniach finansowych.

Sprawozdanie założycieli podlega obowiązkowemu badaniu przez biegłego rewidenta w zakresie jego prawdziwości i rzetelności, w celu wydania opinii, czy wartość wkładów niepieniężnych odpowiada co najmniej wartości nominalnej obejmowanych za nie akcji bądź wyższej cenie emisyjnej akcji, a także

czy wysokość przyznanego wynagrodzenia lub zapłaty jest uzasadniona (art. 312 § 1).

Biegłego rewidenta wyznacza sąd rejestrowy właściwy ze względu na siedzibę spółki. Sąd ten również określa wynagrodzenie biegłego i zatwierdza rachunek jego wydatków. Zobowiązani do uiszczenia wynagrodzenia są założyciele oraz spółka (art. 13 § 1).

Ustawodawca przewiduje sytuację, gdy między założycielami i biegłym rewidentem istnieje rozbieżność zdań w zakresie objętym sprawozdaniem. Spór ten rozstrzyga w drodze postanowienia sąd rejestrowy na wniosek założycieli. Na to postanowienie nie przysługuje środek odwoławczy. Sąd rejestrowy może także w tym postanowieniu wyznaczyć nowego biegłego rewidenta, jeżeli uzna to za uzasadnione (art. 312 § 8).

W aktach notarialnych, o których mowa w art. 313, powinno być stwierdzone, że każdy z przyszłych akcjonariuszy podpisujących akt, zapoznał się ze sprawozdaniem założycieli oraz opinią biegłego rewidenta.

Jak więc widać, ustawodawca w spółce akcyjnej wprowadził daleko idące wymogi, których muszą dopełnić założyciele, gdy do spółki są wnoszone aporty. Wymogów tych nie ma w spółce z o.o.

Wpłaty na akcje powinny być dokonane bezpośrednio lub za pośrednictwem domu maklerskiego, na rachunek spółki w organizacji prowadzony przez bank w RP.

Ustawodawca w kodeksie spółek nie wprowadza w przeciwieństwie do dawnego kodeksu handlowego rozróżnienia na łączne i sukcesywne zawiązanie spółki akcyjnej, a w konsekwencji na łączne i sukcesywne zebranie kapitału akcyjnego. Jak wiadomo, założenie spółki metodą sukcesywną polegało na wykorzystaniu publicznej subskrypcji. Był to więc przykład pierwotnego publicznego obrotu papierami wartościowymi. Wydaje się więc, że obecnie nie jest możliwe zawiązanie spółki akcyjnej przy użyciu publicznej subskrypcji. Ten sposób założenia spółki i tak w praktyce nie był stosowany. Aby założyć spółkę i zebrać jej kapitał metodą publicznej emisji, wymagane jest uzyskanie zgody Komisji Papierów Wartościowych na wprowadzenie do publicznego obrotu akcji oraz pośrednictwo spółki lub banku prowadzącego działalność maklerską (patrz rozdział 5 ustawy prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi)³.

³ Zob. R. S z c z e p a n i a k, M. R u d n i c k i, M. K n a f l e w s k i, *Polskie prawo spółek*, Warszawa 2002, s. 198-200.

5. Spółka akcyjna w organizacji

Podobnie jak w przypadku spółki z o.o. przed rejestracją istnieje spółka akcyjna w organizacji. Powstaje ona z chwilą podpisania przez wspólników statutu i wskazanych wyżej notarialnych oświadczeń (art. 323 § 1). Do chwili ustanowienia zarządu spółka w organizacji jest reprezentowana przez wszystkich założycieli działających łącznie lub przez pełnomocnika ustanowionego jednomyślną uchwałą założycieli. Prawo wymaga jednak przed rejestracją powołania zarządu, gdyż to zarząd zgłasza zawiązanie spółki do sądu rejestrowego właściwego ze względu na siedzibę spółki w celu wpisania spółki do rejestru. Wniosek o wpis spółki do rejestru podpisują wszyscy członkowie zarządu. Wymagane jest także ustanowienie rady nadzorczej przed rejestracją spółki.

6. Zgłoszenie spółki do rejestru

Wpis spółki akcyjnej do rejestru sądowego ma charakter konstytutywny, co oznacza, że dopiero z chwilą wpisu spółka akcyjna w organizacji staje się spółką akcyjną i uzyskuje osobowość prawną. Z tą chwilą staje się też podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji (art. 12). Do zgłoszenia spółki do rejestru stosuje się przepisy ustawy z 20 VIII 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 769 ze zm.), chyba że ustawodawca w kodeksie spółek handlowych stanowi inaczej.

Członkowie zarządu mają obowiązek zgłosić spółkę do rejestru w terminie sześciu miesięcy od daty sporządzenia statutu. W przypadku przekroczenia tego terminu statut i pozostałe akty o zawiązaniu spółki tracą moc prawną. Zarząd powinien wtedy niezwłocznie zawiadomić o tym przez ogłoszenie osoby mające interes prawny oraz zarządzić zwrot wpłaconych sum i wkładów niepieniężnych. (art. 325). Jeżeli spółka w organizacji nie jest w stanie dokonać niezwłocznie zwrotu wszystkich wniesionych wkładów lub pokryć w pełni wierzytelności osób trzecich, zarząd dokona likwidacji według przepisów o likwidacji spółki.

Zgłoszenie spółki do sądu rejestrowego powinno zawierać:

- firmę, siedzibę i adres spółki albo adres do doręczeń,
- przedmiot działalności spółki,
- wysokość kapitału zakładowego, liczbę i wartość nominalną akcji,
- wysokość kapitału docelowego, jeżeli statut to przewiduje,
- liczbę akcji uprzywilejowanych i rodzaj uprzywilejowania,
- wzmiankę, jaka część kapitału zakładowego została pokryta przed zarejestrowaniem,

- nazwiska i imiona członków zarządu oraz sposób reprezentowania spółki,
- nazwiska i imiona członków rady nadzorczej,
- jeżeli akcjonariusze wnoszą wkłady niepieniężne, zaznaczenie tej okoliczności,
- czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony,
- jeżeli statut wskazuje pismo przeznaczone do ogłoszeń spółki, oznaczenie tego pisma,
- jeżeli statut przewiduje przyznanie uprawnień osobistych określonym akcjonariuszom lub tytuły uczestnictwa w dochodach lub majątku spółki nie wynikające z akcji, zaznaczenie tych okoliczności.

Jeżeli zgłaszana jest do zarejestrowania spółka jednoosobowa, wniosek powinien zawierać ponadto nazwisko i imię albo firmę (nazwę) i siedzibę oraz adres jedynego akcjonariusza, a także wzmiankę, że jest on jedynym akcjonariuszem spółki (art. 319 § 1). Przepis ten stosuje się odpowiednio, gdy wszystkie akcje spółki zostaną nabyte przez akcjonariusza już po zarejestrowaniu spółki.

Zgłoszenie do rejestru następuje co do zasady na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Zgłoszenie jest więc wnioskiem w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Wniosek należy złożyć przy zachowaniu kwalifikowanej formy pisemnej. Składany jest on bowiem na urzędowym formularzu (KRS-W4). Od wniosku o wpis do rejestru spółki akcyjnej należy oczywiście uiścić wpis (1000 zł) oraz opłatę za ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (500 zł).

Do wniosku KRS-W4 należy dołączyć następujące załączniki:

- KRS-WG Emisje akcji,
- KRS-WK Organy podmiotu (oddzielnie dla zarządu i rady nadzorczej),
- KRS-WL Prokurenci (jeżeli zostali ustanowieni),
- KRS-WM Przedmiot działalności,
- KRS-WA Oddziały, terenowe jednostki organizacyjne (jeżeli takowe występują),

Załączniki w innej formie niż formularze:

- statut spółki i akty notarialne o zawiązaniu spółki i objęciu akcji,
- oświadczenie wszystkich członków zarządu, że wymagane statutem wpłaty na akcje oraz wkłady niepieniężne zostały dokonane zgodnie z prawem,
- oświadczenie zarządu w formie aktu notarialnego o wysokości objętego kapitału zakładowego, jeżeli jest ono wymagane (patrz art. 310 § 2),
- sprawozdanie założycieli wraz z opinią biegłego rewidenta, jeżeli ich sporządzenie było wymagane.

- potwierdzony przez bank lub dom maklerski dowód wpłaty na akcje, dokonanej na rachunek spółki w organizacji; w przypadku, gdy statut przewiduje pokrycie kapitału zakładowego wkładami niepieniężnymi po dokonaniu rejestracji, należy dołączyć oświadczenie wszystkich członków zarządu, że wniesienie tych wkładów do spółki jest zapewnione zgodnie z postanowieniami statutu przed upływem roku po zarejestrowaniu spółki,
- dokument o powołaniu członków organów spółki,
- wzory podpisów członków zarządu,
- adres jedyne go akcjonariusza (gdy spółka jest jednoosobowa),
- tytuł prawny do lokalu.

Nieopłacenie wniosku powoduje jego zwrot po uprzednim wezwaniu do uiszczenia opłaty.

W przypadku stwierdzenia innych usuwalnych braków we wniosku sąd rejestrowy wyznacza spółce w organizacji stosowny termin do jego usunięcia pod rygorem odmowy wpisu do rejestru. Sąd rejestrowy nie może jednak odmówić wpisania spółki do rejestru z powodu drobnych uchybień, które nie naruszają interesu spółki oraz interesu publicznego, a nie mogą być usunięte bez poniesienia niewspółmiernie wysokich kosztów (art. 317 § 2).

Natomiast jeżeli po zarejestrowaniu spółki zostały stwierdzone braki wynikłe z niedopełnienia przepisów prawa, sąd rejestrowy, z urzędu albo na wniosek osób mających interes prawny, wzywa spółkę do usunięcia braków i wyznacza w tym celu odpowiedni termin. Jeżeli braki nie zostaną usunięte w wyznaczonym terminie, sąd może nakładać grzywny na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym (art. 327). Sąd może ponadto w niektórych przypadkach wydać postanowienie o rozwiązaniu spółki (art. 21)⁴.

Po zarejestrowaniu spółki zarząd ma obowiązek złożyć w terminie dwóch tygodni we właściwym urzędzie skarbowym poświadczony przez siebie odpis statutu spółki wraz ze wskazaniem sądu, w którym spółka została zarejestrowana oraz daty i numer rejestracji.

Powstanie spółki należy też zgłosić do urzędu statystycznego, celem nadania numeru statystycznego REGON.

Rejestr pełni funkcję informacyjną. Ustawodawca jednak wprowadził ponadto obowiązek, by pisma i zamówienia handlowe spółki kierowane do oznaczonej osoby zawierały (art. 374):

- firmę spółki, jej siedzibę i adres,

⁴ Zob. Frąckowiak, Kidyba, Kruczalak, Opalski, Popiołek, Pyziół, *Kodeks spółek handlowych*, s. 303.

- oznaczenie sądu rejestrowego i numeru, pod którym spółka wpisana jest do rejestru,
 - jeżeli spółka ujawnia w pismach dane o kapitale spółki, należy podać wysokość kapitału zakładowego oraz łączną kwotę uiszczonych wkładów.
- Jedynie w przypadku, gdy pismo czy zamówienie handlowe spółki skierowane jest do osób pozostających ze spółką w stałych stosunkach gospodarczych, obowiązek ten nie powstanie.

II. PRAWA I OBOWIĄZKI WSPÓLNIKÓW (AKCJONARIUSZY)

1. Wprowadzenie

Podobnie jak w spółce z o.o. także w spółce akcyjnej wyróżnia się prawa akcjonariuszy o charakterze majątkowym oraz prawa o charakterze korporacyjnym, z uwzględnieniem jednak całej niedoskonałości tego podziału.

Ustawodawca chroni prawa akcjonariuszy m.in. poprzez wprowadzenie określonych rygorów podczas podejmowania uchwał mogących pozbawić akcjonariuszy nabytych praw w spółce. Zasadą jest, że w takich przypadkach akcjonariusze zagrożeni mają prawo skutecznie zawetować taką zmianę (art. 415 § 3 oraz art. 419). Statut może przewidywać, że zniesienie lub ograniczenie przywilejów związanych z akcjami poszczególnych rodzajów oraz uprawnień osobistych, przyznanych indywidualnie oznaczonemu akcjonariuszowi, następuje za odszkodowaniem (art. 419 § 4).

2. Akcja

Udział w spółce akcyjnej nazywa się akcją. Akcja jest pojęciem wieloznacznym. Jest to zarówno ogół praw wspólnika w spółce akcyjnej, jak i papier wartościowy.

Akcja jako papier wartościowy jest sformalizowanym dokumentem, którego obligatoryjną treść wskazuje art. 328 kodeksu spółek. Akcja nie zawierająca treści wskazanej w ustawie jest nieważna. Akcjonariusz nabywa roszczenie o wydanie dokumentu akcji w terminie miesiąca od dnia rejestracji spółki, z tym że zarząd jest zobowiązany wydać dokumenty akcji w terminie tygodnia od dnia zgłoszenia roszczenia przez akcjonariusza. Na akcje i prawa uczestnictwa w zysku bądź podziale majątku spółki spółka w organizacji nie może wydawać dokumentów na okaziciela, świadectw tymczasowych, ani dokumentów imiennych lub na zlecenie (art. 322). Dokumenty akcji na okaziciela w przeciwieństwie do dokumentów akcji imiennych nie mogą być po-

nadto wydawane przed pełną wpłatą. Akcjonariuszowi, który dokonał częściowej wpłaty na akcje na okaziciela, wydaje się imienne świadectwa tymczasowe. Przyjmuje się, że prawa i obowiązki pierwszych akcjonariuszy wynikają nie z faktu posiadania dokumentu akcji lecz z faktu zawarcia umowy spółki. Dokument akcji pierwszym akcjonariuszom jest niezbędny jedynie dla przeniesienia akcji na inne osoby. Występują w praktyce przypadki tzw. spółek akcyjnych zamkniętych (rodzinnych), w których akcjonariusze nie otrzymują dokumentu akcji, by uniemożliwić zmianę składu osobowego spółki. Taka zamknięta spółka akcyjna do pewnego stopnia przypomina spółkę osobową.

Zasada dematerializacji, panująca na publicznym rynku papierami wartościowymi, stanowi wyłom od zasady prawa papierów wartościowych, że prawo wiąże się z istnieniem dokumentu. Dlatego też akcjonariuszowi spółki publicznej nie przysługuje roszczenie o wydanie dokumentu akcji, lecz roszczenie o wydanie imiennego świadectwa depozytowego, wystawionego przez podmiot prowadzący rachunek papierów wartościowych, zgodnie z przepisami o publicznym obrocie papierami wartościowymi (art. 328 § 6)⁵.

Można wprowadzić kilka klasyfikacji akcji. Do podstawowych należy podział na akcje na okaziciela oraz akcje imienne. Niekiedy ustawodawca wprowadza możliwość wystawiania jedynie akcji imiennych. I tak art. 336 § 1 stanowi, że akcje obejmowane w zamian za wkłady niepieniężne powinny pozostać imiennymi do dnia zatwierdzenia przez najbliższe zwyczajne walne zgromadzenie sprawozdania finansowego za rok obrotowy, w którym nastąpiło pokrycie tych akcji i w ciągu tego okresu nie mogą być zbyte ani zastawione.

Następnie wyróżnia się akcje zwykłe oraz akcje uprzywilejowane. Ustawodawca tylko przykładowo wskazuje, na czym może polegać uprzywilejowanie akcji. Może ono dotyczyć w szczególności prawa głosu, prawa do dywidendy lub podziału majątku w przypadku likwidacji spółki. Statut może uzależniać przyznanie szczególnych uprawnień od spełnienia dodatkowych świadczeń na rzecz spółki, upływu terminu lub ziszczenia się warunku (art. 351 § 3).

Wobec spółki uważa się za akcjonariusza tylko tę osobę, która jest wpisana do księgi akcyjnej lub posiadacza akcji na okaziciela, lub też imiennego świadectwa depozytowego w przypadku spółek publicznych (art. 343 § 1). Oczywiście, dana osoba staje się akcjonariuszem już z chwilą skutecznego nabycia akcji imiennej, jednak do czasu wpisu do księgi akcyjnej nie może

⁵ Tamże, s. 536-540.

być ani pociągnięta do wypełniania obowiązków wobec spółki, ani też powoływać się wobec spółki na swe prawa akcjonariusza. Natomiast posiadanie akcji na okaziciela jest wystarczającą legitymacją akcjonariusza wobec spółki. Wyjątek zachodzi jedynie w odniesieniu do prawa uczestnictwa na walnym zgromadzeniu (art. 406 § 2).

Obowiązek prowadzenia księgi akcji imiennych i świadectw tymczasowych (księga akcyjna) ciąży na zarządzie (art. 341). Spółka reprezentowana przez zarząd może jednak zlecić prowadzenie księgi akcyjnej bankowi lub domowi maklerskiemu w RP (art. 342).

Kodeks spółek handlowych przewiduje możliwość umorzenia akcji. Mogą być różne powody umorzenia. Na przykład przedsięwzięcie jest ograniczone czasowo z powodu stopniowego wyczerpywania złóż surowca lub upływania okresu koncesji. W takim przypadku umorzenie akcji może służyć stopniowemu spłacaniu akcjonariuszy. Umorzenie akcji może być również sposobem wystąpienia wspólnika ze spółki akcyjnej o charakterze zamkniętym. Umorzenie może także pełnić funkcję wyłączenia wspólnika ze spółki (patrz niżej). Akcje mogą być umorzone tylko wtedy, gdy statut tak stanowi (art. 359). Umorzenie akcji wymaga obniżenia kapitału zakładowego. Wyróżnia się tzw. umorzenie dobrowolne oraz umorzenie przymusowe. To pierwsze dokonywane jest za zgodą akcjonariusza w drodze nabycia akcji przez spółkę. Z kolei umorzenie bez zgody akcjonariusza jest możliwe wtedy, gdy statut określa przesłanki i tryb jego dokonania. Zasadą jest, że umorzenie akcji wymaga uchwały walnego zgromadzenia. Statut może jednak stanowić, że akcje ulegają umorzeniu w razie ziszczenia się określonego zdarzenia bez powzięcia uchwały przez walne zgromadzenie. W przypadku ziszczenia się wskazanego zdarzenia, zarząd podejmuje niezwłocznie uchwałę o obniżeniu kapitału zakładowego.

Statut może przewidywać, że w zamian za akcje umorzone spółka wydaje świadectwa użytkowe bez określonej wartości nominalnej. Są to papiery wartościowe, które mogą być imienne lub na okaziciela. Uprawniają one do uczestnictwa na równi z akcjami w dywidendzie oraz w nadwyżce majątku spółki, pozostałej po pokryciu wartości nominalnej akcji, chyba że statut stanowi inaczej. Osobie legitymującej się świadectwem nie przysługują natomiast żadne dodatkowe prawa udziałowe. Nie ponosi ona odpowiedzialności za zobowiązania związane z umorzoną akcją (art. 361)⁶.

⁶ Zob. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumiński, J. Szwajska, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do artykułów 301-458*, Warszawa 2003, s. 223-227.

3. Prawa o charakterze majątkowym

A. Uwagi ogólne

Do praw majątkowych akcjonariuszy zaliczamy :

- a) prawo do dywidendy,
- b) prawo do uczestnictwa w podziale majątku likwidowanej spółki,
- c) prawo do wynagrodzenia za świadczenia niepieniężne na rzecz spółki,
- d) prawo do zwrotu wpłat na udział, np. w przypadku obniżania wysokości kapitału zakładowego, umorzenia udziału z czystego zysku, nabycia przez spółkę własnych udziałów,
- e) prawo do rozporządzania swoim udziałem,
- f) prawo pierwszeństwa do objęcia nowych akcji w przypadku podwyższania kapitału zakładowego.

Większość z tych praw zostanie omówiona poniżej.

B. Prawo do dywidendy

Akcjonariusze mają prawo do dywidendy, czyli do udziału w zysku wskazanym w sprawozdaniu finansowym, zbadanym przez biegłego rewidenta, który został przeznaczony przez walne zgromadzenie do wypłaty akcjonariuszom. Zasadą jest, że podziałowi podlega zysk roczny, ale tylko w takiej części w jakiej walne zgromadzenie postanowiło zysk ten rozdzielić. Zysk ten jest ponadto pomniejszony o wpłaty na inne obowiązkowe kapitały własne w spółce oraz może zostać powiększony o zysk przeniesiony z kapitałów rezerwowych (funduszy), utworzonych w tym celu w poprzednich latach i pomniejszony o poniesione straty i kwoty umieszczone w kapitałach rezerwowych według zasad zapisanych w art. 348 § 1 kodeksu spółek handlowych. Uprawnieni do dywidendy za dany rok są akcjonariusze, którym przysługiwały akcje w dniu powzięcia uchwały o podziale zysku. Statut może upoważnić walne zgromadzenie do określenia dnia dywidendy w inny sposób (art. 348 § 2).

Roszczenie o wypłatę dywidendy powstaje dopiero po podjęciu uchwały przez walne zgromadzenie o przeznaczeniu zysku do wypłaty akcjonariuszom. Roszczenie to można zbywać w drodze cesji. Nie jest natomiast możliwe zbywanie prawa do dywidendy zanim to roszczenie powstanie. Pogląd taki wynika z zasady „nierozszczepialności” praw udziałowych.

Statut może upoważnić zarząd do wypłaty akcjonariuszom zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy na koniec roku obrotowego. Wypłata zaliczki bądź zaliczek jest jednak obwarowana warunkami, gdyż istnieje wtedy niebezpieczeństwo zmniejszenia wypłacalności spółki, co działa zarówno prze-

ciwko jej wierzycielom, jak i samej spółce. Warunkiem jest, by spółka posiadała środki wystarczające na wypłatę zaliczki oraz by sprawozdanie finansowe za ostatni rok obrotowy, zbadane przez biegłego rewidenta, wykazywało zysk. Wypłata zaliczki wymaga zgody rady nadzorczej. Dopuszczalna wysokość zaliczki uregulowana jest w art. 349 § 2.

Zasadą jest, że zysk rozdziela się w stosunku do liczby akcji. Jeżeli akcje nie są całkowicie pokryte, zysk rozdziela się w stosunku do dokonanych wpłat na akcje (art. 347 § 2). W spółce mogą być jednak wydawane na podstawie zapisów statutowych akcje uprzywilejowane. Uprzywilejowanie może polegać m.in. na prawie do otrzymania wyższej dywidendy. Akcje uprzywilejowane co do dywidendy nie mogą jednak przyznawać uprawnionemu dywidendy, przekraczającej w stopniu wyższym niż o połowę dywidendę przeznaczoną do wypłaty akcjonariuszom uprawnionym z akcji nieuprzywilejowanych. Uprzywilejowanie co do dywidendy nie odnosi się do zaliczek dywidendowych (art. 353 § 5)⁷.

Akcje są niepodzielne (art. 333 § 1). Ta cecha akcji wymusza posługiwanie się kuponami dywidendowymi. Mają one z reguły charakter papierów wartościowych na okaziciela i uprawniają do dywidendy za dany rok. Wydawane są w arkuszach. Poszczególne jego części (kupony) mogą być przedmiotem swobodnego obrotu prawnego. Przez zbycie kuponu akcjonariusz zbywa tym samym prawo do poboru dywidendy za dany rok obrotowy. Należy jednak uwzględnić powyżej poczynione uwagi co do możliwości zbywania prawa do dywidendy za dany rok⁸.

C. Prawo do majątku likwidowanej spółki

Jeżeli w wyniku likwidacji spółki po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli pozostanie jeszcze majątek spółki, następuje jego podział między akcjonariuszy. Ten pozostały majątek dzieli się między akcjonariuszy w stosunku do dokonanych przez każdego z nich wpłat na kapitał zakładowy. Statut może określać inne zasady podziału majątku. Tak np. uprzywilejowanie akcji może polegać m.in. na przyznaniu wspólnikom posiadającym te akcje prawa do wyższego udziału w podziale majątku likwidowanej spółki. Ponadto uprzywilejowanie może również polegać na pierwszeństwie przy podziale majątku likwidowanej spółki (art. 474).

⁷ Tamże, s. 347-361.

⁸ Zob. Frąckowiak, Kidyba, Kruczałak, Opalski, Popiołek, Pyziół, dz. cyt., s. 571-572.

D. Prawo do wynagrodzenia

Z akcją imienną może być związany obowiązek powtarzających się świadczeń niepieniężnych na rzecz spółki. Warunkiem jednak powstania tego obowiązku jest zawarcie w statucie stosownego postanowienia. Spółka obowiązana jest za te świadczenia płacić akcjonariuszowi wynagrodzenie. Wynagrodzenie to nie może przewyższać zwykłego wynagrodzenia przyjętego w obrocie (art. 355 § 3). Członkowie zarządu lub rady nadzorczej, którzy ponoszą odpowiedzialność za dokonanie wypłaty wyższego wynagrodzenia są solidarnie zobowiązani razem ze współnikiem zwrócić spółce różnicę (art. 350 § 1).

Ponadto kodeks spółek przewiduje możliwość wydawania akcjonariuszom lub osobom trzecim imiennych świadectw założycielskich za usługi świadczone przy powstaniu spółki. Świadectwa te mogą być wydawane najwyżej na okres dziesięciu lat od chwili zarejestrowania spółki. Dają one prawo do uczestnictwa w podziale zysku spółki w granicach ustalonych przez statut, po uprzednim odliczeniu na rzecz akcjonariuszy określonej w statucie minimalnej dywidendy (art. 355).

E. Prawo do rozporządzania akcją

Zasadą jest, że akcjonariusz ma prawo w sposób nieograniczony rozporządzać swoimi akcjami, tzn. zbywać je, ustanawiać na nich prawo zastawu i użytkowania. Akcje na okaziciela są zbywane przez zwykłe ich wręczenie innej osobie, natomiast akcje imienne lub świadectwa tymczasowe – przez pisemne oświadczenie na samym dokumencie akcji albo na świadectwie tymczasowym, lub też w osobnym dokumencie wraz z przeniesieniem posiadania dokumentu. Statut nie może ograniczyć zbywalności akcji na okaziciela. Z kolei statut może uzależnić rozporządzanie akcjami imiennymi od zgody spółki albo w inny sposób ograniczyć możliwość ich rozporządzania (art. 337). Zgody w imieniu spółki na rozporządzenie akcjami imiennymi udziela zarząd w formie pisemnej, chyba że statut stanowi inaczej. Statut może np. przekazać uprawnienie do udzielania zgody radzie nadzorczej. Spółka odmawiając zgody na rozporządzenie akcją musi wskazać innego nabywcę. Statut spółki powinien określać termin do wskazania nabywcy, cenę lub sposób jej określenia oraz termin zapłaty. Jeżeli statut nie zawiera tych postanowień, ograniczenia zbycia akcji są bezskuteczne. Natomiast ustawodawca w kodeksie spółek handlowych rozwiązał poprzednio istniejące wątpliwości stanowiąc, że nigdy nie wymaga zgody spółki zbycia akcji w postępowaniu egzekucyjnym (nawet wówczas, gdy w świetle statutu obrót danymi akcjami był ograniczony). W świetle art. 356 § 2 akcje imienne, z którymi wiąże się

obowiązek powtarzających się świadczeń niepieniężnych, mogą być zbywane tylko za zgodą spółki. Spółka może odmówić zgody jedynie z ważnych powodów, bez obowiązku wskazania innego nabywcy.

Możliwe jest zawarcie między akcjonariuszami umowy ograniczającej rozporządzenie akcją lub częścią ułamkową akcji. Ograniczenie to nie może być ustanowione na okres dłuższy niż pięć lat od dnia zawarcia umowy (art. 338). W przeciwieństwie jednak do statutowego ograniczenia zbywania akcji imiennych zbycie akcji wbrew umowie, o której mowa w art. 338 jest prawnie skuteczne. Akcjonariusz, który jednak postąpił wbrew umowie, naraża się na odpowiedzialność kontraktową. Aby zapewnić tej umowie skuteczność, można zdeponować przedmiotowe akcje u konkretnej osoby. Dopuszczalne są także umowy ustanawiające prawo pierwokupu lub inne prawo pierwszeństwa nabycia akcji, lub ułamkowej części akcji.

4. Prawa o charakterze korporacyjnym

A. Wprowadzenie

Do podstawowych uprawnień akcjonariuszy o charakterze korporacyjnym można zaliczyć :

1. prawo głosu na zgromadzeniu wspólników,
2. prawo zaskarżania uchwał zgromadzenia wspólników,
3. inne uprawnienia, o których mowa w art. 354.

B. Prawo głosu

Zasadą jest, że każda akcja daje jeden głos na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy. Od tej zasady istnieje jednak wyjątek. Art. 353 § 3 stanowi, że wobec akcji uprzywilejowanej w zakresie dywidendy może być wyłączone prawo głosu. Jest to tzw. akcja niema. Zniesienie przywileju akcji niemej powoduje uzyskanie przez akcjonariusza prawa głosu z takiej akcji (art. 419 § 3). Na podstawie statutu spółka może wystawiać akcje uprzywilejowane co do głosu. Akcje uprzywilejowane co do głosu powinny być imienne. Jednej akcji uprzywilejowanej nie można przyznać więcej niż dwa głosy (art. 352). Jest to więc istotne ograniczenie uprzywilejowania co do głosu w stosunku do regulacji kodeksu handlowego, który przewidywał możliwość przyznania akcji uprzywilejowanej aż pięciu głosów. Należy jednak zwrócić uwagę na treść przepisów przejściowych kodeksu spółek handlowych, które respektują zasadę ochrony praw nabytych. Mianowicie, art. 613 § 1 stanowi, że uprawnienia wspólników i akcjonariuszy spółek handlowych, nabyte przed dniem

wejścia w życie kodeksu spółek handlowych, pozostają w mocy. Treść tych uprawnień podlega przepisom dotychczasowym, czyli głównie przepisom kodeksu handlowego z 1934 r. (zob. także art. 623). Należy także zauważyć, iż w świetle art. 625 § 1 w okresie do dnia 31 XII 2004 r. statuty spółek zawiązywanych po wejściu w życie kodeksu spółek handlowych, w których akcjonariuszem jest Skarb Państwa, mogą przewidywać uprzywilejowanie akcji Skarbu Państwa co do głosu w wyższym stopniu niż określony w art. 352; nie można jednak przyznać Skarbowi Państwa więcej niż pięć głosów na jedną akcję.

Nie jest jednak możliwe uprzywilejowanie akcji co do głosu w tzw. spółkach publicznych, czyli takich, których akcje co najmniej z jednej emisji są dopuszczone do publicznego obrotu (art. 351 § 2 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy o publicznym obrocie papierami wartościowymi).

Tym bardziej w polskim prawie nie jest możliwe funkcjonowanie tzw. systemu „złotej akcji”. Akcja ta ma jej posiadaczowi zapewniać zawsze większość głosów na walnym zgromadzeniu.

Możliwa jest natomiast sytuacja odwrotna do uprzywilejowania. Mianowicie statut może ograniczyć prawo głosu akcjonariusza, mającego ponad jedną piątą ogółu głosów w spółce (art. 411 § 1).

Należy także zauważyć, iż prawo głosu przysługuje dopiero od dnia pełnego pokrycia akcji, chyba że statut stanowi inaczej (art. 411 § 2)⁹.

C. Prawo zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia

Uprawnienie to zostanie przeanalizowane w dalszej części pracy.

D. Inne uprawnienia osobiste

Statut może przyznać indywidualnie oznaczonemu akcjonariuszowi osobiste uprawnienia. Przykładowo mogą one dotyczyć:

- prawa powoływania lub odwoływania członków zarządu, rady nadzorczej (np. prawo powołania jednego członka tych organów),
- prawa otrzymywania oznaczonych świadczeń od spółki.

Uprawnienia te wygasają najpóźniej z dniem, w którym uprawniony przestaje być akcjonariuszem spółki (art. 354 § 4).

Kodeks spółek przewiduje ponadto tzw. prawa mniejszości, które również mają charakter korporacyjny. Zostaną one wskazane w dalszej części opracowania.

⁹ Zob. tamże, s. 576.

III. OBOWIĄZKI AKCJONARIUSZY

1. Uwagi ogólne

Do podstawowych obowiązków akcjonariuszy o charakterze majątkowym można zaliczyć:

- a) obowiązek wniesienia wkładu,
- b) obowiązek świadczeń niepieniężnych na rzecz spółki (art. 356),
- c) obowiązek zwrotu bezpodstawnie otrzymanej wypłaty (np. tytułem nienależnej dywidendy, zwrotu wniesionego wkładu na udziały, innej wypłaty z majątku spółki potrzebnej do pełnego pokrycia kapitału zakładowego, odsetek od wniesionych wkładów) – zob. art. 350.

2. Obowiązek wniesienia wkładu

Jak wiadomo, akcjonariusz nie jest zobowiązany dokonać pełnej wpłaty na akcje przed zarejestrowaniem spółki (art. 309 § 2 i 3). Terminy i wysokość wpłat na akcje określa statut lub uchwała walnego zgromadzenia. Walne zgromadzenie może upoważnić zarząd do określenia terminów wpłat na akcje (art. 330 § 1). Zarząd ma obowiązek wezwać akcjonariuszy do dokonania wpłat na akcje. Sposób wezwania reguluje art. 330 § 2, 3 i 4.

Ustawodawca przewidział sankcje za niedokonanie wpłat na akcje. Po pierwsze jest on zobowiązany do zapłacenia odsetek ustawowych za opóźnienie a także odszkodowania, jeżeli spółka wykaze, że poniosła szkodę przewyższającą kwotę odsetek. Należy zwrócić uwagę, że odsetki należą się już za samo opóźnienie, czyli akcjonariusz ma obowiązek ich zapłacenia nawet jeżeli nie ponosi winy za niedokonanie wpłaty w terminie.

Po drugie, jeżeli akcjonariusz w ciągu miesiąca od upływu terminu płatności nie uiścił zaległej wpłaty, odsetek, odszkodowania lub innych płatności przewidzianych przez statut, może być bez uprzedniego wezwania pozbawiony swoich praw udziałowych przez unieważnienie dokumentów akcji lub świadectw tymczasowych. O tych konsekwencjach spółka powinna uprzedzić akcjonariuszy (art. 331 § 1).

Po ogłoszeniu numerów unieważnionych dokumentów akcji lub świadectw tymczasowych spółka ma obowiązek wydać nowe dokumenty akcji lub świadectw tymczasowych pod dawnymi numerami i sprzedać je za pośrednictwem notariusza, domu maklerskiego lub banku (art. 331 § 3).

Przepisy art. 330 oraz art. 331 należy odpowiednio stosować także do wnoszenia przez akcjonariuszy aportów. Tak więc w przypadku zwłoki akcjonariusza można go obciążyć odpowiedzialnością odszkodowawczą, gdy spółka

zdoła wykazać poniesioną szkodę. Wydaje się dopuszczalne zastrzeżenie na tę okoliczność w umowie kary umownej. Możliwe jest także wtedy unieważnienie dokumentów akcji.

Roszczenia spółki do akcjonariusza przedawniają się z upływem trzech lat od dnia sprzedaży akcji, zgodnie z art. 331 § 6¹⁰.

3. Obowiązek świadczeń niepieniężnych

Obowiązek świadczeń na rzecz spółki może być związany tylko z akcjami imiennymi. Na akcjonariusza legitymującego się akcjami na okaziciela obowiązki świadczeń nie mogą być nakładane. Chodzi tu zawsze wyłącznie o świadczenia niepieniężne. W przeciwieństwie do spółki z o.o., nie istnieje możliwość nakładania na akcjonariuszy obowiązku uiszczania dopłat na rzecz spółki. Świadczenia niepieniężne, o których mowa w art. 356, muszą mieć charakter trwały, a nie jednorazowy. Ustawodawca nie wymienił nawet w sposób przykładowy, o jakie świadczenia niepieniężne tu może chodzić. Może to być np. obowiązek dostarczania towarów lub świadczenia określonych usług na rzecz spółki (np. obowiązek konsultacji).

4. Obowiązek zwrotu bezprawnie otrzymanych świadczeń

Akcjonariusze, którzy wbrew przepisom prawa albo postanowieniom statutu otrzymali jakiegokolwiek świadczenia od spółki, obowiązani są do ich zwrotu. Wyjątek stanowi przypadek otrzymania przez akcjonariusza w dobrej wierze udziału w zysku. Za będącą w dobrej wierze należy uznać osobę, która miała uzasadnione, racjonalne powody, by sądzić, że dywidenda jej się należy.

Ustawodawca nie nakłada natomiast na akcjonariuszy obowiązków o charakterze korporacyjnym. Z uwagi na charakter spółki akcyjnej jako spółki kapitałowej, akcjonariusz nie ma ani obowiązku prowadzić spraw spółki, ani obowiązku zaniechania działalności konkurencyjnej wobec spółki. Nie ma też obowiązku uczestniczenia w pracach walnego zgromadzenia.

¹⁰ Zob. S z c z e p a n i a k, R u d n i c k i, K n a f l e w s k i, dz. cyt., s. 209.

IV. KWESTIA WYŁĄCZENIA AKCJONARIUSZA ZE SPÓŁKI

Ustawodawca nie przewidział możliwości, w przeciwieństwie do regulacji spółki z o.o., wyłączenia wspólnika ze spółki akcyjnej. W kodeksie spółek handlowych istnieją jednak cztery instytucje, które przynajmniej w pewnym stopniu pełnią podobną funkcję. Chodzi tutaj o unieważnienie dokumentów akcji lub świadectw tymczasowych w przypadku, gdy akcjonariusz nie uiszczył zaległej wpłaty na akcje wraz z odsetkami i odszkodowaniem (art. 331), oraz pozbawienie akcjonariusza prawa poboru akcji nowej emisji (art. 433 § 2) a także umorzenie akcji i przymusowy wykup akcji (art. 418). Można pozbawić prawa poboru wszystkich lub niektórych tylko akcjonariuszy. Należy jednak podkreślić, że pozbawienie prawa poboru nie może być uzasadnione tylko i wyłącznie chęcią „zemsty” na niektórych akcjonariuszach, którzy np. zachowali się nielojalnie wobec spółki i pozostałych akcjonariuszy. Pozbawienie to musi być zawsze uzasadnione przede wszystkim sprecyzowanym interesem spółki. Umorzenie akcji uważa się za jeden ze sposobów usunięcia konfliktu istniejącego w spółce. Jednym z możliwych przypadków umorzenia jest tzw. umorzenie przymusowe. Statut powinien określać tryb przymusowego umorzenia oraz przesłanki (zdarzenia), które powodują takie umorzenie akcji (art. 359 § 1 i 6). Tak więc wspólnicy mogą określić w statucie niekorzystne z punktu widzenia interesów spółki czy ich samych zdarzenia, których skutkiem będzie umorzenie akcji, czyli faktyczne wyłączenie wspólnika.

Chyba najbliższe instytucji wyłączenia wspólnika jest przymusowe wykupienie jego akcji. Walne zgromadzenie może powziąć uchwałę o przymusowym wykupie akcji akcjonariuszy reprezentujących mniej niż 5% kapitału zakładowego przez nie więcej niż pięciu akcjonariuszy, posiadających łącznie nie mniej niż 90% kapitału zakładowego (art. 418). Uchwała wymaga większości dziewięciu dziesiątych głosów oddanych. W głosowaniu tym każda akcja ma jeden głos bez przywilejów lub ograniczeń (art. 416 § 2 w zw. z art. 418 § 1). Statut może wprowadzić jeszcze surowsze warunki powzięcia uchwały. Instytucja przymusowego wykupu akcji została wprowadzona do kodeksu w ślad za ustawodawstwem innych państw europejskich. Chodzi tutaj o umożliwienie przekształcenia tzw. otwartej spółki akcyjnej w zamkniętą (prywatną lub rodzinną). Mogą pojawić się jednak uzasadnione wątpliwości co do zgodności z Konstytucją instytucji przymusowego wykupu akcji. Jest to bowiem rodzaj wywłaszczenia. Konstytucja natomiast w art. 21 ust. 2 stanowi, że wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem. Z kolei w przypadku

przymusowego wykupu wyłączenie następuje w imię prywatnych interesów najsilniejszych współników.

Przymusowy wykup akcji nie jest możliwy w spółkach publicznych¹¹.

V. MAJĄTEK SPÓŁKI AKCYJNEJ

1. Uwagi ogólne

Podstawowym składnikiem majątku własnego spółki jest kapitał zakładowy. Podobnie jak w spółce z o.o jest on co do zasady niezmienny i wyrażony w pieniądzu, dodajmy w złotych, przynajmniej do czasu wstąpienia Polski do UE. W obydwu spółkach pełni on analogiczną funkcję (patrz fragmenty książki poświęcone kapitałowi zakładowemu spółki z o.o.). Umieszcza się go w bilansie po stronie pasywów. Kapitał zakładowy służy zarówno spółce stanowiąc bazę majątkową jej funkcjonowania jak i wierzycielom spółki, jako minimalne zabezpieczenie wypłacalności spółki. Dlatego też ustawodawca stwarza wymogi formalne, których muszą dopełnić wspólnicy przed obniżeniem wysokości kapitału zakładowego. Przeciwdziała także zjawiskom, których skutkiem byłoby faktyczne, a nie formalne obniżenie kapitału zakładowego. Do takich zjawisk należy np. wnoszenie do spółki aportów o zawyżonej wartości (patrz wyżej). Można tu wskazać także zakaz nabywania przez spółkę wyemitowanych przez nią akcji (art. 362 § 1) oraz obejmowania własnych akcji. Obejmować akcji danej spółki nie może również spółka lub spółdzielnia zależna od tej spółki (art. 366). Zakaz nabywania przez spółkę wyemitowanych przez nią akcji nie dotyczy:

- nabycia akcji w celu zapobieżenia zagrażającej spółce, poważnej szkodzi,
- nabycia akcji, które mają być zaoferowane do nabycia pracownikom lub osobom, które były zatrudnione w spółce lub spółce z nią powiązanej przez okres co najmniej trzech lat,
- nabycia akcji nieodpłatnie lub w drodze sukcesji uniwersalnej (np. spadkobranie),
- instytucji finansowej, która nabywa akcje na własny lub cudzy rachunek celem ich dalszej odsprzedaży,
- nabycia akcji w celu ich umorzenia,
- nabycia akcji w drodze egzekucji celem zaspokojenia roszczeń spółki, których nie można zaspokoić w inny sposób z majątku akcjonariusza,

¹¹ Tamże, s. 211.

– nabycia akcji w innych przypadkach przewidzianych w ustawie.

Jednak i w tych przypadkach muszą być spełnione określone w kodeksie warunki (art. 362 § 2). Sprawozdanie zarządu z działalności spółki za dany rok powinno zawierać m.in. uzasadnienie nabycia akcji własnych spółki w danym roku obrotowym (art. 363 § 2 pkt 1).

Ustawodawca zakazał spółce udzielania pożyczek, zabezpieczeń, a także zaliczkowych wypłat w celu ułatwienia nabycia lub objęcia emitowanych przez nią akcji. Zakaz ten nie dotyczy jednak świadczeń dokonywanych w ramach zwykłej działalności instytucji finansowych, jak również świadczeń dokonywanych na rzecz pracowników spółki lub spółki z nią powiązanej, a podejmowanych w celu ułatwienia nabycia lub objęcia emitowanych przez spółkę akcji (art. 345 § 2).

Ustawodawca zakazał także wypłacać akcjonariuszom odsetki od wniesionych wkładów jak również od posiadanych akcji (art. 346).

W spółce akcyjnej możliwe jest zarówno podwyższenie jak i obniżenie kapitału zakładowego.

2. Podwyższenie kapitału zakładowego

Podwyższenie kapitału zakładowego wymaga zmiany statutu, ma miejsce więc w wyniku podjęcia uchwały przez walne zgromadzenie. Następuje albo w drodze emisji nowych akcji, albo podwyższenia wartości nominalnej dotychczasowych akcji (art. 431 § 1). Objęcie nowych akcji następuje w drodze oferty złożonej przez spółkę. Wyróżnia się:

- ofertę prywatną (składana oznaczonemu adresatowi),
- ofertę złożoną wyłącznie akcjonariuszom, którym służy prawo poboru (tzw. subskrypcja zamknięta),
- ofertę do nieoznaczonego kręgu osób, skierowaną do osób, którym nie służy prawo poboru (tzw. subskrypcja otwarta).

Podwyższenie kapitału zakładowego może być dokonane dopiero po całkowitym wpłaceniu co najmniej dziewięciu dziesiątych dotychczasowego kapitału zakładowego (art. 431 § 3).

Uchwała o podwyższeniu kapitału zakładowego musi zostać zgłoszona do rejestru w ciągu sześciu miesięcy od dnia jej powzięcia. W przypadku przekroczenia tego terminu podwyższenie staje się bezskuteczne, a zarząd jest obowiązany zwrócić wkłady osobom, które objęły akcje. Podwyższenie staje się skuteczne z chwilą wpisania do rejestru. Do wnoszenia i zbierania wkładów w związku z podwyższeniem kapitału zakładowego stosuje się przepisy o wnoszeniu wkładów przy zakładaniu spółki. Uchwała o podwyższeniu może

określać także minimalną lub maksymalną wysokość kapitału zakładowego. W takim przypadku podwyższenie kapitału zakładowego następuje z chwilą objęcia przez akcjonariuszy takiej liczby akcji, których łączna wartość nominalna jest równa co najmniej minimalnej wysokości kapitału zakładowego.

Zasadą jest, że podwyższenie następuje na drodze subskrypcji zamkniętej. Dotychczasowym akcjonariuszom przysługuje bowiem tzw. prawo poboru, tzn. prawo pierwszeństwa objęcia nowych akcji w stosunku do liczby posiadanych akcji. Prawo poboru może być przedmiotem obrotu prawnego. Akcjonariusz może zbyć to prawo innej osobie. W interesie spółki walne zgromadzenie może pozbawić jednak akcjonariuszy prawa poboru akcji w części lub w całości. Uchwała walnego zgromadzenia wymaga większości co najmniej czterech piątych głosów. Zarząd jest obowiązany przedstawić walnemu zgromadzeniu opinię uzasadniającą powody wyłączenia albo ograniczenia prawa poboru oraz proponowaną cenę emisyjną akcji bądź sposób jej ustalenia (art. 433).

Akcje, co do których akcjonariuszom służy prawo poboru, zarząd powinien zaoferować w drodze ogłoszenia (art. 434). Ogłoszenia należy dokonać w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz ewentualnie w piśmie przeznaczonym do ogłoszeń spółki. Jeżeli wszystkie dotychczasowe akcje w spółce są akcjami imiennymi, wystarczy poinformować akcjonariuszy o treści ogłoszenia listami poleconymi.

Termin, do którego akcjonariusze mogą wykonywać prawo poboru akcji, nie może być krótszy niż trzy tygodnie od dnia ogłoszenia. Jeżeli wszystkie dotychczasowe akcje w spółce są akcjami imiennymi, termin do wykonywania prawa poboru nie może być krótszy niż dwa tygodnie od dnia wysłania listu poleconego do akcjonariusza. Termin do zapisywania się na akcje nie może być dłuższy niż trzy miesiące. Jeżeli w tym terminie całość lub co najmniej minimalna liczba oferowanych akcji nie zostanie subskrybowana i należycie opłacona, podwyższenie kapitału zakładowego uważa się za niedoszące do skutku¹².

Jeżeli co najmniej minimalna liczba akcji przeznaczonych do objęcia została subskrybowana i należycie opłacona, zarząd powinien dokonać, w terminie dwóch tygodni od upływu terminu zamknięcia subskrypcji, przydziału akcji subskrybentom zgodnie z zasadami przydziału akcji zapisanymi w ogłoszeniu (art. 439 § 1).

Subskrypcja otwarta najczęściej jest postępowaniem z zakresu publicznego obrotu papierami wartościowymi. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o publicznym obrocie papierami wartościowymi, publicznym obrotem papierami warto-

¹² Tamże, s. 213.

ściowymi jest proponowanie nabycia lub nabywanie emitowanych w serii papierów wartościowych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu albo w inny sposób, jeżeli propozycja skierowana jest do więcej niż 300 osób albo do nieoznaczonego adresata. Aby wprowadzić papiery wartościowe do publicznego obrotu, wymagana jest zgoda Komisji Papierów Wartościowych oraz pośrednictwo maklerskie (art. 61 ustawy o publicznym obrocie papierami wartościowymi).

Termin zapisywania się na akcje nie może być dłuższy niż trzy miesiące od dnia otwarcia subskrypcji.

Podwyższenie kapitału zakładowego może się odbyć także ze środków spółki. Spółka na ten cel może przeznaczyć środki z kapitału zapasowego lub z innych kapitałów rezerwowych utworzonych z zysku, jeżeli mogą być one użyte na ten cel. Ta metoda podwyższenia kapitału zakładowego może być jednak zastosowana tylko wtedy, gdy zatwierdzone sprawozdanie finansowe za ostatni rok obrotowy wykazuje zysk i opinia biegłego rewidenta nie zawiera istotnych zastrzeżeń dotyczących sytuacji finansowej spółki. Akcje przydziela się akcjonariuszom w stosunku do ich udziałów w dotychczasowym kapitale zakładowym. Statut oraz uchwała walnego zgromadzenia nie może tej zasady zmodyfikować (art. 443 § 1). Przydzielenie tych akcji następuje na mocy samej uchwały walnego zgromadzenia bez konieczności tzw. objęcia akcji przez akcjonariuszy.

Kodeks spółek handlowych reguluje ponadto tzw. docelowe i warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego.

Docelowe podwyższenie polega na tym, że w statucie spółki można zawrzeć upoważnienie dla zarządu do podwyższenia kapitału zakładowego. W takim wypadku nie jest potrzebna uchwała walnego zgromadzenia o podwyższeniu kapitału zakładowego. Podwyższenie nie wymaga więc tutaj zmiany umowy spółki. Podwyższenie następuje bowiem uchwałą zarządu. Statutowe upoważnienie dla zarządu może zostać udzielone na okres do trzech lat. Wspólnicy mogą jednak udzielić zarządowi kolejnego upoważnienia na okres do trzech lat. Mogą to jednak uczynić zmieniając statut. Zarząd upoważniony jest do podwyższania kapitału zakładowego tylko o wyznaczoną w statucie kwotę, zwaną kapitałem docelowym. Wysokość kapitału docelowego nie może przekraczać trzech czwartych kapitału zakładowego na dzień udzielenia upoważnienia zarządowi (art. 444 § 3). Jak się wydaje, można tu stosować również system minimalnego podwyższenia kapitału zakładowego. Upoważnienie nie obejmuje jednak uprawnień do podwyższenia kapitału ze środków własnych spółki. Instytucja docelowego podwyższenia kapitału zakładowego

umożliwia w miarę tanie i szybkie pozyskanie kapitału w najbardziej odpowiednim dla spółki czasie.

Ustawodawca wprowadził wymóg kwalifikowanej większości głosów oraz wymóg *quorum* dla uchwały walnego zgromadzenia w sprawie zmiany statutu. Zapada ona większością trzech czwartych głosów w obecności akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego spółki, a w odniesieniu do spółki publicznej – co najmniej jedną trzecią kapitału zakładowego (art. 445 § 1).

Walne zgromadzenie może uchwalić podwyższenie kapitału zakładowego z zastrzeżeniem, że osoby, którym przyznano prawo objęcia nowych akcji, wykonają je na warunkach określonych w uchwale w trybie określonym w art. 448-452 (warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego). Tego typu podwyższenie kapitału zakładowego jest dokonywane w celu:

- wykonania uprawnień do objęcia akcji przez obligatariuszy obligacji zamiennych lub obligacji z prawem pierwszeństwa,
- przyznania praw do objęcia akcji pracownikom oraz członkom zarządu lub rady nadzorczej w zamian za wkłady niepieniężne, stanowiące roszczenia, jakie przysługują im z tytułu nabytych uprawnień do udziału w zysku spółki lub spółki zależnej.

Art. 448 § 3 zawiera ograniczenie wysokości nominalnej podwyższenia warunkowego. Nie może ona przekraczać trzech czwartych kapitału zakładowego z chwili podejmowania uchwały. Uchwała o podwyższeniu warunkowym zapada w okolicznościach tej samej większości kwalifikowanej i *quorum* jak uchwała o podwyższeniu docelowym. Uchwała ta powinna zawierać:

- wysokość nominalną warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego,
- cel warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego,
- termin wykonania prawa objęcia akcji,
- określenie grona osób uprawnionych do objęcia akcji.

Osoby uprawnione do objęcia akcji, określone w uchwale walnego zgromadzenia, obejmują akcje w warunkowo podwyższonym kapitale zakładowym w drodze pisemnego oświadczenia na formularzach przygotowanych przez spółkę. Akcje mogą być wydane tylko tym akcjonariuszom, którzy wnieśli pełne wkłady. Podwyższenie kapitału zakładowego następuje o sumę równą wartości nominalnej akcji objętych na podstawie uchwały o warunkowym podwyższeniu kapitału zakładowego¹³.

¹³ Zob. Sołtysiński, Szajkowski, Szumiński, Szwaja, dz. cyt., s. 1101-1241.

3. Obniżenie kapitału zakładowego

Kapitał zakładowy spółki akcyjnej może być także w wyniku zmiany statutu obniżony. Obniżenie może nastąpić przez zmniejszenie wartości nominalnej akcji, połączenie akcji lub umorzenie części akcji (art. 455 § 1). Uchwała zmieniająca statut spółki o obniżeniu kapitału zakładowego powinna w swej treści zawierać informacje o:

- celu obniżenia,
- kwocie, o którą kapitał zakładowy ma być obniżony,
- sposobie obniżenia.

Z obniżeniem kapitału zakładowego wiąże się pewne niebezpieczeństwo dla wierzycieli spółki. Obniżenie kapitału zakładowego generuje bowiem „sztuczny (papierowy) zysk” spółki. Może więc powstać po stronie wspólników pokusa, by rozdzielić między siebie tak powstałą nadwyżkę i tym samym osłabić wypłacalność spółki. Ponadto skutkiem obniżenia kapitału zakładowego może być wypłata dotychczasowym akcjonariuszom innych jeszcze kwot, głównie z tytułu zwrotu wartości umorzonych akcji. Dlatego też ustawodawca wprowadził, podobnie jak w spółce z o.o., specjalne postępowanie konwokacyjne. Mianowicie, zarząd ma obowiązek ogłosić jednokrotnie o uchwalonym obniżeniu kapitału zakładowego w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz ewentualnie w innym piśmie przeznaczonym do ogłoszeń spółki. W ogłoszeniu tym zarząd wzywa wierzycieli, aby w przypadku, gdy nie zgadzają się na obniżenie, wnieśli swoje sprzeciw w terminie miesiąca licząc od dnia ogłoszenia. Jeżeli wierzyciel spółki w powyższym terminie zgłosi sprzeciw, powinien być przez spółkę zaspokojony lub zabezpieczony. Kodeks nie wskazuje formy, w jakiej zgłoszenie sprzeciwu może nastąpić. Należy więc przyjąć, że może to być dowolna forma, nawet ustna. Niezgłoszenie sprzeciwu jest traktowane jak zgoda na obniżenie kapitału zakładowego.

Ustawodawca wprowadził dodatkowe zabezpieczenie na rzecz wierzycieli stanowiąc, że roszczenia przysługujące akcjonariuszom z tytułu obniżenia kapitału zakładowego (np. zwrot wartości akcji w przypadku jej umorzenia) mogą być zaspokojone przez spółkę najwcześniej po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia wpisu obniżenia kapitału zakładowego do rejestru oraz po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli, którzy w przepisany terminie zgłosili uzasadniony sprzeciw (art. 456 § 2).

Obowiązek przeprowadzenia postępowania konwokacyjnego oraz ograniczenie czasowe zaspokojenia akcjonariuszy nie występują jednak, jeżeli:

- pomimo obniżenia kapitału zakładowego nie zwraca się akcjonariuszom dokonanych przez nich wkładów ani wypłat za umorzone akcje, ani też nie

zostają oni zwolnieni od wniesienia wkładów na kapitał zakładowy, a równocześnie z jego obniżeniem następuje podwyższenie kapitału zakładowego co najmniej do pierwotnej wysokości w drodze nowej emisji, której akcje zostaną w całości opłacone,

- obniżenie kapitału zakładowego ma na celu wyrównanie poniesionych strat lub przeniesienie określonych kwot do kapitału rezerwowego.

W drugim przypadku kwoty uzyskane z obniżenia kapitału zakładowego nie mogą być przeznaczone na zwolnienie akcjonariuszy z wniesienia wkładów ani na wypłaty na rzecz akcjonariuszy. Natomiast wysokość kapitału rezerwowego po wniesieniu do niego kwot pochodzących z obniżenia kapitału zakładowego nie może przekraczać dziesięciu procent obniżonego kapitału zakładowego.

Obowiązek przeprowadzenia postępowania konwokacyjnego oraz ograniczenie czasowe zaspokojenia akcjonariuszy nie występują również w przypadku umorzenia akcji (art. 360 § 2):

- gdy spółka umarza akcje własne nabyte nieodpłatnie w celu ich umorzenia, lub
- jeżeli wynagrodzenie akcjonariuszy akcji umorzonych ma być wypłacone wyłącznie z zysku spółki, wykazanego w sprawozdaniu finansowym zbadanym przez biegłego rewidenta, nie wcześniej niż sześć miesięcy przed umorzeniem akcji, lub
- gdy umorzenie następuje bez jakichkolwiek świadczeń na rzecz akcjonariuszy, z wyjątkiem przyznania im świadectw użytkowych.

Zarząd ma obowiązek zgłosić obniżenie kapitału zakładowego celem wpisania do rejestru. Obniżenie staje się skuteczne dopiero z chwilą jego zarejestrowania¹⁴.

4. Inne kapitały własne w spółce akcyjnej

Za drugi pod względem ważności kapitał własny spółki akcyjnej należy uznać kapitał zapasowy. Kapitał ten tworzy się dla pokrycia straty, jaka może wystąpić w spółce (patrz art. 396 § 5). Podstawowym źródłem kapitału zapasowego jest coroczna wpłata wynosząca co najmniej 8 % zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Jest to więc również kapitał obligatoryjny. Do kapitału zapasowego przekazuje się ponadto tzw. agio, czyli nadwyżkę osiągniętą przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej a pozostałe po pokryciu kosz-

¹⁴ Tamże, s. 1242-1261.

tów emisji akcji (art. 396 § 1 i 2). Kapitał zapasowy zasilają także dopłaty uiszczane przez akcjonariuszy w zamian za przyznanie szczególnych uprawnień ich dotychczasowym akcjom, o ile te dopłaty nie będą użyte na wyrównanie nadzwyczajnych odpisów lub strat (art. 396 § 3).

W spółce akcyjnej mogą istnieć jeszcze inne kapitały własne na mocy postanowień ustaw lub statutu. I tak art. 36 ust. 2a ustawy z 29 IX 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591 ze zm.) stanowi, że w spółkach akcyjnych tworzy się kapitał (fundusz) rezerwowy w wysokości:

1. kwoty odpowiadającej wartości nabytych przez spółkę akcyjną akcji własnych według ceny nabycia tych akcji,
2. kwoty równej wysokości obniżenia kapitału zakładowego spółki akcyjnej, w przypadkach określonych w art. 360 § 2 kodeksu spółek handlowych; kwota ta powinna być równa łącznej wartości nominalnej umorzonych akcji”.

Tworzone na mocy statutu kapitały rezerwowe mają na celu pokrycie szczególnych strat lub wydatków. Prawo do decydowania o wykorzystaniu kapitału zapasowego i rezerwowego przysługuje wyłącznie walnemu zgromadzeniu. Swoboda walnego zgromadzenia w tym zakresie jest jednak ograniczona. Art. 396 § 5 stanowi, że część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego można użyć jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Jeżeli bilans sporządzony przez zarząd wykaże stratę przewyższającą sumę kapitałów zapasowego i rezerwowych oraz jedną trzecią kapitału zakładowego, zarząd obowiązany jest niezwłocznie zwołać walne zgromadzenie celem powzięcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia spółki (art. 397). Przepis ten jest odpowiednikiem art. 233 dotyczącego spółki z o.o. i pełni identyczną funkcję jak tamten przepis. W przypadku opisanym w art. 397 wspólnicy mogą postanowić na walnym zgromadzeniu o rozwiązaniu spółki zaledwie bezwzględną większością głosów (art. 415 § 2).

SOME LEGAL PROBLEMS OF THE ORGANISATION AND FUNCTIONING OF A JOINT-STOCK COMPANY

S u m m a r y

The joint-stock company gives rise to a series of legal-organisational problems. The joint-stock company, being an assets company, is more formalised than a limited liability company. It is called “most capital of all capital companies”. Contrary to a limited company in principle

there are no features characteristic of personal companies. The institutional role of collaborators is in this company less important than in the limited company. All the basic functions both inside and outside the joint-stock company are fulfilled by its organs.

The joint-stock company is an organisational structure convenient for a big-scale business. This is because the law has provided a way to gather assets from many subjects.

The law many times pinpoints the joint-stock company as principally the only form to do business. This is, for instance, in the case of banking (art. 12 of the bank law) and insurance (art. 11 of the law about insurance, with regard to pension companies, see art. 27 and further laws on the organisation and functioning of pension funds). See also art. 3 of the law on national investment funds and their privatisation, art. 26 of the law on radio and television. In the science of law one may hear an objection that subtypes of joint-stock companies have multiplied. The laws that point to a joint-stock company as a form to do business very often introduce some specific principles of organisation or functioning of those companies.

Translated by Jan Kłos

Słowa kluczowe: spółka akcyjna; akcje; akcjonariusze; kapitał zakładowy; majątek spółki.

Key words: joint-stock company, shares, shareholders, initial assets, company's assets.